

Natuurtoets centrumplan uiterwaarden Hardenberg

*Inventarisatie en beoordeling in het kader van
De Flora- en faunawet*

- definitief -

ecogroen advies

in opdracht van
Royal HaskoningDHV

Colofon

Titel	Natuurtoets centrumplan uiterwaarden Hardenberg
Subtitel	Inventarisatie en beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet
Projectcode	14327
Status	definitief
Datum	12 december 2014
Auteur(s)	Ing. J. Lindenholz en Drs. I. Veeman
Eindredactie	Ing. M. van der Sluis
Veldonderzoek	Ing. M. van der Sluis en H. Brendeke
Opdrachtgever	Royal HaskoningDHV

ecogroen advies

is een onafhankelijk
advies- en ingenieursbureau
gespecialiseerd in

ecologisch onderzoek & natuurontwikkeling

Emmastraat 16, 8011 AG Zwolle

038 423 64 64

www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2014)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status:

Lindenholz, J & I. Veeman (2014). Natuurtoets centrumplan uiterwaarden Hardenberg. Inventarisatie en beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 14-327. EcoGroen Advies BV, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek	1
1.2	Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen	1
1.3	Opzet	1
2	Flora- en faunawet	2
2.1	Onderzoeksmethode	2
2.2	Flora	2
2.3	Vleermuizen	3
2.4	Grondgebonden zoogdieren	4
2.5	Broedvogels	5
2.6	Amfibieën	6
2.7	Vissen	6
2.8	Overige soorten	8
2.9	Eindconclusies Flora- en faunawet	8
3	Geraadpleegde bronnen	9

Bijlagen

- 1 - Samenvatting Natuurwetgeving
- 2 - Kaart onderzoeksgebied
- 3 - Verspreidingskaarten

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek

In opdracht van Royal HaskingDHV heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen werkzaamheden in de uiterwaarden van de Vecht ter hoogte van Hardenberg.

De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet. Het onderzoek is gebaseerd op een in 2012 uitgevoerde quickscan, aangevuld met een veldonderzoek in 2014.

Beschermde soorten

- In het onderzoeksgebied is Lange ereprijs en de (vermoedelijk aangeplante) middelhoog beschermde plantensoort Waterdrieblad (beide Ffwet tabel 2) aanwezig;
- In het onderzoeksgebied zijn geen geschikte ruimten aangetroffen die kunnen dienen als verblijfplaatsen van vlermuizen. Negatieve effecten op eventuele vliegroutes en foerageergebieden zijn niet te verwachten;
- (Vaste verblijfplaatsen van) zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren zijn niet in het onderzoeksgebied te verwachten. Verspreid in het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde (Ffwet tabel 1), zoogdiersoorten als Wezel, Mol, Haas, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Veldmuis en Aardmuis aangetroffen of te verwachten;
- In het onderzoeksgebied is een roekenkolonie aanwezig. Roeken zijn broedvogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. Daarnaast zijn in het onderzoeksgebied en directe omgeving diverse vogels van bos en struweel, weide- en watervogels broedend te verwachten;
- In de binnen het onderzoeksgebied aanwezige wateren is Kleine modderkruiper aanwezig. Op basis van verspreidingsgegevens en het aanwezige biotoop wordt Rivierdonderpad verwacht in de Vecht die grenst aan het onderzoeksgebied;
- Verspreid in het onderzoeksgebied is de aanwezigheid van algemene amfibieënsoorten als Kleine watersalamander, Gewone pad, Bastaardkikker en Bruine kikker te verwachten. Strikt beschermde amfibieënsoorten worden op basis van bekende verspreidingsgegevens en terreinkenmerken niet verwacht;
- Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen voortplanting/verblijfplaatsen van beschermde reptielen, ongewervelden en weekdieren aanwezig en te verwachten is/zijn. Geschikte biotopen voor deze soorten ontbreken.

Eindconclusies en aanbevelingen

- Wanneer gewerkt wordt op de standplaatsen van Lange ereprijs zijn vervolgstapen nodig en dient te worden gewerkt volgens de eisen uit een goedgekeurde gedragscode. Concreet betekent dat de standplaatsen zoveel mogelijk dienen te worden ontzien. Wanneer dit niet mogelijk is dienen de planten te worden verplaatst naar een geschikte locatie buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Voor de vermoedelijk aangeplante plantensoort Waterdrieblad is het nemen van vervolgstapen niet nodig. Planten die voorkomen op een plaats waar ze aantoonbaar of naar alle waarschijnlijkheid als gevolg van menselijke activiteiten terecht zijn gekomen, zijn namelijk niet beschermd middels de Flora- en faunawet;
- Mochten er bomen met nestlocaties van Roeken verdwijnen, dan is het nemen van vervolgstapen (bijvoorbeeld het aanvragen van een ontheffing) nodig. Verstoring van nestlocaties van Roeken dient echter te allen tijde te worden voorkomen. Dit kan door tijdens het

broedseizoen van Roek geen versturende werkzaamheden uit te voeren in een zone van minimaal 100 meter afstand van bewoonde nestlocaties;

- Voor Kleine modderkruiper geldt dat werkzaamheden in het leefgebied buiten de kwetsbare voortplantingsperiode plaats dienen te vinden, bij voorkeur tussen 15 juli en 1 november. De precieze werkwijze ten aanzien van Kleine modderkruiper dient te worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Door te werken binnen de voorwaarden van een goedgekeurde gedragscode hoeft er in deze situatie geen ontheffing te worden aangevraagd. Bij werkzaamheden in het watermilieu van de Vecht zijn ook (tijdelijke) effecten op Rivierdonderpad aannemelijk en in dat geval moeten ook voor deze soort maatregelen worden opgenomen in het protocol;
- Voor alle vogels geldt dat werkzaamheden die in gebruik zijnde broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen altijd voorkomen dienen te worden. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Het ontzien van broedvogels is voor de meeste soorten mogelijk door de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor half maart en na half juli.

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOELSTELLING VAN DIT ONDERZOEK

In opdracht van Royal HaskingDHV heeft EcoGroen Advies BV een onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet uitgevoerd. Dit onderzoek is noodzakelijk in verband met de voorgenomen werkzaamheden in de uiterwaarden van de Vecht ter hoogte van Hardenberg.

De Flora- en faunawet verplicht vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten. In het voorliggende onderzoek is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het onderzoeksgebied voorkomen of kunnen voorkomen en welke consequenties dit heeft voor de beoogde plannen.

Conform de vraagspecificatie zijn de plannen niet getoetst op mogelijke effecten op natuurgebieden die beschermd zijn middels de Natuurbeschermingswet of provinciaal beleid (Ecologische Hoofdstructuur en overige natuurgebieden).

1.2 HUIDIGE SITUATIE EN VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN

Huidige situatie

Het onderzoeksgebied (zie bijlage 1) is gelegen aan de noordwestzijde van het centrum van Hardenberg en bestaat uit een park, uiterwaarden langs de Vecht, groenstructuren en enkele landbouwgronden.

Voorgenomen ontwikkelingen

De voorgenomen plannen bestaan uit de herinrichting van het gebied. Daarbij worden grondwerkzaamheden uitgevoerd zoals het graven van wateren, deels verzwaren of verleggen van de dijk en werkzaamheden aan de oever van de Vecht. Het Heemsermarspark wordt ingepast.

1.3 OPZET

Voorliggende ecologische beoordeling vormt een aanvulling op een eerder in de planfase door EcoGroen Advies uitgevoerde quickscan (Lindenholz, 2012), aangevuld met een actualiserend en aanvullend veldbezoek op 30 september 2014. Verder is gebruik gemaakt van bekende verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 3 Geraadpleegde bronnen). Uit het totaal aan verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de mogelijke effecten van beoogde ruimtelijke ingrepen op aanwezige beschermde soorten. Daarbij wordt ook kort ingegaan op mogelijkheden tot mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen.

2 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) verplicht om bij ruimtelijke ingrepen of andere nieuwe activiteiten, na te gaan of er negatieve effecten kunnen optreden op exemplaren of het leefgebied van beschermde plant- en diersoorten. Optredende negatieve effecten dienen zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd te worden. Voor schade aan strikt beschermde soorten kan het noodzakelijk zijn om een ontheffing aan te vragen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van het Ministerie van Economische Zaken en bovendien compensatie te realiseren voor verlies van leefgebied of groei- of verblijfplaatsen. Een toelichting op de Flora- en faunawet is gegeven in bijlage 1.

2.1 ONDERZOEKSMETHODE

Voorliggende ecologische beoordeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op locatiebezoeken op 12 oktober 2012 en 30 september 2014. Tijdens het veldonderzoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (Ff-wet) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2- en 3-soorten). Daarnaast is aandacht besteed aan het voorkomen van bedreigde (Rode Lijst, RL) soorten. Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Zo is het aanwezige watermilieu in het onderzoeksgebied op beide bezoekmomenten intensief bemonsterd met een steeknet. In het veld is gebruik gemaakt van een veldcomputer met GPS waarin de relevante waarnemingen zijn ingevoerd. In combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 3 Geraadpleegde bronnen) en 'expert judgement' is vervolgens een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In onderstaande paragrafen worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten.

2.2 FLORA

Tijdens het onderzoek zijn twee beschermde plantensoorten vastgesteld, namelijk de middelhoog beschermde Waterdrieblad en Lange ereprijs (beide Ff-wet tabel 2) (zie figuur 2.1 en bijlage 2). Op basis van de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens worden, naast de bovengenoemde beschermde plantensoorten, geen andere juridisch zwaar beschermde plantensoorten van tabel 2 en 3 in het onderzoeksgebied verwacht.

Verspreid is het voorkomen van enkele Rode Lijst plantensoorten als Draadrus of laag beschermde plantensoorten (onder andere Gewone dotterbloem en Brede wespenorchis) denkbaar. Voor deze soorten het is het nemen van verplichte vervolgstappen in het kader van de Flora- en faunawet niet aan de orde. Hieronder wordt nader ingegaan op de aanwezige strikt beschermde soorten.

Waterdrieblad

Gezien de vindplaats van Waterdrieblad (onder een brug in een vijver) betreft het hier vermoedelijk uitgezette exemplaren. Planten die voorkomen op een plaats waar ze aantoonbaar of naar alle waarschijnlijkheid als gevolg van menselijke activiteiten terecht zijn gekomen, zijn niet beschermd middels de Flora- en faunawet (Van Heusden en Vreugdenhil 2008).

Lange ereprijs

Van Lange ereprijs zijn waarnemingen bekend op diverse plaatsen langs de Vecht (Provincie Overijssel 2012 en waarneming.nl), ook in de omgeving van het plangebied. Tijdens het veldonderzoek in zijn diverse waarnemingen gedaan in het oostelijke deel van het onderzoeksgebied (zie bijlage 2).

Op basis van de huidige plannen lijken de betreffende groeiplaatsen buiten de werkzaamheden te liggen en blijven deze naar verwachting gespaard. Mochten de groeiplaatsen worden geraakt bij het werk dienen de aanwezige exemplaren van Lange ereprijs te worden gemarkeerd en na het groeiseizoen te worden (in oktober / half november) verplaatst naar een geschikte biotoop waar geen werkzaamheden plaatsvinden. Hiervoor is geen ontheffing nodig, mits gewerkt wordt volgens de eisen uit een goedgekeurde gedragscode.

Figuur 2.1 Lange ereprijs, een enkel exemplaar liet zich eind september nog bloeiend zien.

2.3 VLEERMUIZEN

Het leefgebied van de strikt beschermde vleermuizen (Ff-wet tabel 3 en HR bijlage IV) bestaat uit (vaste) verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 3.1). Onderstaand worden deze onderdelen nader besproken.

Potentiële verblijfplaatsen

In het onderzoeksgebied zijn geen gebouwen of bomen aanwezig met potentie als verblijfplaats voor vleermuizen. Schade aan verblijfplaatsen van gebouw- en boombewonende vleermuizen is zodoende niet aan de orde.

Potentiële vliegroutes en foerageergebied

De Vecht wordt mogelijk gebruikt als vliegroute door Meervleermuis en Watervleermuis. Naar verwachting zijn er daarnaast vliegroutes van vleermuizen (langs opgaande groenstructuren) die eindigen in het onderzoeksgebied om hier vervolgens te gaan foerageren.

Naar verwachting blijven alle opgaande groenstructuren behouden en blijft het overige deel van het onderzoeksgebied geschikt als foerageergebied, waardoor geen negatieve effecten te verwachten zijn op vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen.

Kader 2.1 Vleermuizen

Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied. Van deze drie onderdelen genieten verblijfplaatsen de hoogste bescherming. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/ zomerverblijven, baltslocaties/ paarverblijven en winterverblijven.

Voor hun oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaats en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jaren lang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Op meerdere plekken langs de Vecht zijn waarnemingen bekend van de strikt beschermde Veldspitsmuis (Ff-wet tabel 3) en Waterspitsmuis (Ff-wet tabel 3 en RL kwetsbaar) (Douma *et al.* 2011 en Snaak 2008). Tijdens het veldonderzoek is specifiek gelet op het mogelijke voorkomen van beide soorten binnen het onderzoeksgebied. Geschikt leefgebied van Veldspitsmuis en Waterspitsmuis (zie kader 2) is echter niet aangetroffen.

Kader 2.2 Veldspitsmuis en Waterspitsmuis

Veldspitsmuis

Veldspitsmuis is gebonden aan droge ruigtevegetaties met een open structuur. Vaak is dominantie van de polvormende Kropaar aanwezig en komen daarnaast soorten voor als Boerenwormkruid en Grote brandnetel (kwijnend). Veelal zijn dergelijke vegetaties aanwezig langs opgaande beplanting (bijvoorbeeld bosranden, houtwallen, singels), maar lokaal kan deze vegetatie zich ook ontwikkelen in graslanden, bermen en beek- en slootoevers door het afwezig blijven van beheer.

Waterspitsmuis

Waterspitsmuis komt voor rond zuiver, niet te voedselrijk water met watervegetatie en begroeide oevers. Poelen, natuurlijke vijvers, rivieren, snelstromende (bos)beekjes, moerassen en moerasbossen, rietlanden, elzenbroekbossen, kruidenrijke oevervegetaties vormen vaak geschikte biotopen. Ook een goed ontwikkelde struikvegetatie in de buurt behoort tot één van de biotoopvereisten. Waterspitsmuizen jagen ook in andere biotopen in de omgeving van water (bron: <http://mineleni.nederlandsesoorten.nl>). Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied. Van deze drie onderdelen genieten verblijfplaatsen de hoogste bescherming. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/ zomerverblijven, baltslocaties/ paarverblijven en winterverblijven.

Overige zoogdieren

Verblijfplaatsen van overige juridisch zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren (zoals Das, Eekhoorn en Steenmarter) worden op basis van veldonderzoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens eveneens niet verwacht. Mogelijk wordt het plangebied wel incidenteel als foerageergebied gebruikt door een soort als Steenmarter.

Binnen het onderzoeksgebied zijn wel vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde zoogdiersoorten Wezel, Mol, Konijn, Haas, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Veldmuis, Aardmuis en Huisspitsmuis te verwachten. Bij de planrealisatie zullen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten echter niet aan de orde, omdat voor deze soorten een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

Schade aan deze algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door graafwerkzaamheden uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

2.5 BROEDVOGELS

Binnen voorliggend onderzoek is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Wel is op basis van soortwaarnemingen, biotoopeisen, terreinkenmerken, expert judgement en bekende ecologische principes beoordeeld welke soorten aanwezig kunnen zijn.

In deze paragraaf wordt hoofdzakelijk aandacht besteed aan broedvogels met jaarrond beschermde nesten (zie kader 2.3). Daarnaast wordt kort ingegaan op de meer algemeen voorkomende broedvogels.

Kader 2.3 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

In het Heemsermarspark, gelegen in het westelijke deel van het onderzoeksgebied, is een roekenkolonie aanwezig (zie ook bijlage 3). In het broedseizoen van 2012 zijn daar 165 nesten geteld (Warners 2012). In 2014 is opnieuw vastgesteld dat de Roekenkolonie nog altijd bezet is.

Door vier gemeenten, waaronder gemeente Hardenberg, is een Roekenbeheerplan opgesteld. Hierin is voor verschillende kolonielocaties aangegeven of dit een beheerlocatie of een overlastlocatie betreft. De roekenkolonie in het Heemsermarspark betreft een beheerlocatie. Dit betekent dat de roekenkolonie op deze locatie - naast het feit dat de nesten jaarrond beschermd zijn - niet zondermeer mag worden verwijderd dan wel worden verstoord. Omdat de roekenkolonie wordt ingepast, is er in deze situatie geen sprake van negatieve effecten op de functionele leefomgeving van de soort, mits rekening gehouden wordt met het broedseizoen van Roek (loopt globaal van begin februari tot en met begin juli). Verstoring van nestlocaties kan worden voorkomen door tijdens het broedseizoen van Roek geen versturende werkzaamheden uitvoeren in een zone van minimaal 100 meter afstand van bewoonde nestlocaties.

Jaarrond beschermde nesten van andere vogelsoorten zijn niet in het onderzoeksgebied aangetroffen en worden gezien het ontbreken van sporen (bijvoorbeeld nesten) ook niet verwacht.

Overige broedvogels

In het onderzoeksgebied komen diverse broedvogels van bos en struweel en weide- en watervogels tot broeden. In het park zijn soorten als Vink, Houtduif, Tjiftjaf, Roodborst, Zanglijster, Turkse tortel, Winterkoning, Braamsluiper en Merel te verwachten. Langs het oppervlaktewater is broedgelegenheid aanwezig voor soorten als Wilde eend, Waterhoen, Fuut en Meerkoet. Op de agrarische percelen en in ruige vegetatiestroken zijn soorten als Patrijs, Bosrietzanger, Grasmus, Gele kwikstaart en Rietgors broedend te verwachten.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden.

Voor de meeste van de aanwezige soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en in het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Wanneer in de periode tussen half juli en half november gestart wordt met de werkzaamheden is het van belang om na te gaan of bewoonde nesten van Houtduif en Turkse tortel aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de plannen. Houtduif kan namelijk broeden tot half november.

2.6 AMFIBIEËN

Strikt beschermde amfibieën

Juridisch zwaarder beschermde amfibieën worden vanwege het ontbreken van geschikt biotoop en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht in het onderzoeksgebied (RAVON en waarneming.nl).

Laag beschermde amfibieën

In het aanwezige oppervlaktewater is voortplanting van algemene en laag beschermde amfibieën als Kleine watersalamander, Gewone pad, Bastaard kikker en Bruine kikker te verwachten. Deze soorten kunnen overwinterend in de strooisellaag van bos en ruigte en de sliblaag van oppervlaktewater worden aangetroffen. Het betreft hier zogenaamde algemene, laag beschermde soorten waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

Effecten op overwinterende en voortplantende amfibieën kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in/ nabij water.

2.7 VISSEN

Het oppervlaktewater binnen het onderzoeksgebied is ten tijde van de veldbezoeken intensief bemonsterd met een steeknet. Daarbij is in 2014 de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper

aangetroffen (Ff-wet tabel 2) als enige beschermde vissoort. Er zijn zowel vangsten gedaan achter de beschoeiing in de Vecht als in een water in het plangebied (zie bijlage 3 voor de vangstlocaties). In de Vecht is verder de eveneens middelhoog beschermde Rivierdonderpad bekend (Crombaghs *et al.* 2002). Rivierdonderpad prefereert de stenige vooroevers.

Tijdens de bemonstering zijn overigens ook diverse niet beschermde vissoorten aangetroffen waaronder Zeelt, Blankvoorn, Riviergrondel, Bempje, Baars en Tiendoornige stekelbaars. Verder zijn uit de nabije omgeving ook de Rode lijst soorten Paling, Kopvoorn, Winde en Vetje bekend (NDFP, 2014).

Kleine modderkruiper

Als gevolg van de geplande maatregelen en specifiek het vergaven van de oever zal (tijdelijk) leefgebied van Kleine modderkruiper aangetast worden. Voor ruimtelijke ingrepen geldt voor tabel 2 soort Kleine modderkruiper een vrijstelling, mits gewerkt wordt volgens de randvoorwaarden uit de Gedragscode voor Waterschappen (Unie van Waterschappen 2012). Wanneer de juiste mitigerende maatregelen worden genomen zal de functionaliteit van het leefgebied van Kleine modderkruiper gegarandeerd blijven en is het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 niet nodig.

Daarbij geldt voor deze soort een aantal maatregelen om aan de zorgplicht te voldoen en exemplaren te ontzien:

- Uitvoering bij voorkeur in de minst kwetsbare periode tussen 15 juli en 1 november (buiten de voortplantingsperiode en periode van winterrust). De luchttemperatuur moet boven het vriespunt liggen en er mag geen ijs aanwezig zijn in de watergang. De watertemperatuur moet beneden de 25 graden Celsius liggen;
- Ter plaatse van de werkzaamheden dienen de aanwezige Kleine modderkruipers te worden wegvangen voorafgaand aan de werkzaamheden en teruggeplaatst in geschikte biotopen in de omgeving;
- Eventueel vrijkomend materiaal (slib en planten) controleren op aanwezigheid van Kleine modderkruiper en ander vis. Aangetroffen exemplaren dienen elders te worden uitgezet, op een locatie waar geen werkzaamheden (meer) plaatsvinden;
- Er moet een ecologisch werkprotocol opgesteld worden waarin alle maatregelen ten behoeve van de Kleine modderkruiper worden vastgelegd. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend te zijn. Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol te worden uitgevoerd, daarvoor wordt meestal een logboek bijgehouden waarin de maatregelen worden vastgelegd;
- De werkzaamheden moeten worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van Kleine modderkruipers.

Figuur 2.2 Foto van Kleine modderkuiper.

2.8 OVERIGE SOORTEN

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen vaste verblijfplaatsen van reptielen, beschermde insecten en weekdieren te verwachten zijn in het onderzoeksgebied.

2.9 EINDCONCLUSIES FLORA- EN FAUNAWET

Op basis van het uitgevoerde veldonderzoek en bekende verspreidingsgegevens is er een goed beeld van de aanwezige waarden. Het is niet noodzakelijk om aanvullend onderzoek uit te voeren, maar er is wel een aantal vervolgacties nodig. Specifiek geldt dat wanneer schade aan strikt beschermde soorten optreedt of kan treden waaronder de hier aanwezige Lange ereprijs, Kleine modderkuiper, Roek en overige broedvogels. Voor Lange ereprijs en Kleine modderkuiper (zogenoeten 'gedragscodesoorten') kan gewerkt worden onder een goedgekeurde gedragscode, zoals die van de Unie van Waterschappen en is in dat geval geen ontheffing vereist. Voor de broedvogels is binnen de bestaande plannen met name aandacht gevraagd wanneer tijdens het broedseizoen gewerkt zou worden. Voorafgaand aan de uitvoering zal een ecologisch werkprotocol moeten worden opgesteld met een specifieke beschrijving van de uit te voeren mitigerende maatregelen. Tijdens het werk zal toezicht nodig zijn door een ecologisch toezichthouder met kennis en ervaring van de aanwezige soorten. Ook dient een logboek te worden bijgehouden opdat er aantoonbaar zorgvuldig wordt gewerkt. In onderstaande tabel worden de aandachtspunten voor het werkprotocol alvast samengevat:

Tabel 3.1 Samenvatting vervolgtraject

	Toelichting
Lange ereprijs	Wanneer gewerkt wordt op de standplaatsen: markeren exemplaren en verplaatsen naar geschikte locatie buiten werkgebied door ter zake kundige. De periode (oktober / half november) leent zich voor het verplaatsen, dit is namelijk na het groeiseizoen.
Kleine modderkuiper	Werk in de buitendijkse wateren uitvoeren in de minst kwetsbare periode tussen 15 juli en 1 november en bij watertemperatuur onder 25 graden en buiten vorstperiodes. Waar nodig verplaatsen exemplaren naar buiten werkgebied door ter zake kundige.
Broedvogels	Werk uitvoeren buiten het broedseizoen of voldoende afstand houden tot de broedlocaties. Hier specifiek rekening houden met de jaarrond beschermde nesten van Roek.
Overige soorten	Op voorhand geen aanvullende maatregelen vereist. De maanden september/oktober zijn voor deze klus de minst kwetsbare periode voor vrijwel alle soorten en daarom vanuit oogpunt van natuurwaarden het meest geschikt voor uitvoering.

3 Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Bekker J.P., P. Twisk en A. Diepenbeek (2010). Veldgids Europese zoogdieren. Uitgegeven door de KNNV en VZZ.
- Crombaghs B.H.J.M., Berg, N. van den & A.B. Goutbeek (2002). Vissen in Overijssel. Verspreidingsatlas van zoetwatervissen in stromende en stilstaande wateren in Overijssel.
- Dienst regelingen (2011). Soortenstandaard Kleine modderkruiper *Cobitis taenia*
- Douma M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode (2011). De Zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m/ 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet; Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Versie 1.1 – 31 oktober 2008. Dienst Landelijk Gebied.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleurmuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Lindenholz J.G. (2012). Ecologisch onderzoek centrum uiterwaarden, Hardenberg; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet. Conceptrapport 12-205. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Nationale Databank Flora en Fauna (2014). Uitdraai van relevante flora en fauna binnen het onderzoeksgebied d.d. 7 november 2014.
- Provincie Overijssel (2012). Basisbestand Milieuinventarisatie. Provincie Overijssel, Zwolle. Floragegevens uit het jaar 1989, binnen de begrenzing van het onderzoeksgebied.
- Snaak G. (2008) Prooidieren kerkuil in Noordoost-Nederland en het graafschap Bentheim 1992-2007; Verspreidingsonderzoek van 14 prooidieren en morfologische verschillen tussen de processus zygomaticus van de gewone en de tweekleurige bosspitsmuis. Natuur en milieuvereniging 'Het Stroomdal', Zuidoost-Drenthe. Schoonebeek.
- Unie van Waterschappen (2012). Gedragscode Flora- en Faunawet voor waterschappen. Goedgekeurd door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie op 6 februari 2012. Unie van Waterschappen.
- Warners H. (2012). Rapportage Roekenbeheer 2012-2012. Brief met kenmerk 2012/HWAR/150520. Gemeente Hoogeveen.

Internet

- IVN Hardenberg-Gramsbergen: een actieve natuur- en belangenvereniging (ivnhardenberg.nl).
- Ministerie van EL&I (www.rijksoverheid.nl/ www.drloket.nl).
- Piscaria/ Limnodata Neerlandica (www.limnodata.nl).
- RAVON (www.ravon.nl).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

Biilagen

Bijlage 1: Samenvatting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken (EZ), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën* en *reptielen*;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten*, *libellen* en *kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing en beoordeling

Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren, zijn beschermde soorten aanwezig en is er sprake van overtreding van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet, dan dient u een ontheffingsaanvraag in te dienen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Hierbij worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het

ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u in bepaalde gevallen alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd¹. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit en op www.drloket.nl.

¹ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Bijlage 2: Kaart onderzoeksgebied

Bijlage 3: Verspreidingskaarten

1. Flora tabel 2
2. Roeken
3. Kleine modderkruiper

Project : **Natuurtoets centrumplan
uiterwaarden Hardenberg**

Onderwerp : **Roek**

 Kolonie

 Onderzoeksgebied

Datum : 13-10-2014

Versie : Definitief

Getekend door : AdG

Projectnummer : 14327

Kaartondergrond : World Imagery

ecogroen advies

1:3.500 / A3-formaat

Project	: Natuurtoets centrumplan uiterwaarden Hardenberg
Onderwerp	: Kleine modderkruiper
	Vangstwaarneming
	Onderzoeksgebied
Datum	: 13-10-2014
versie	: Definitief
Getekend door	: AdG
Projectnummer	: 14327
Kaartondergrond	: World Imagery

ecogroen advies
1:3.500 / A3-formaat